

KRAŠKI $J < L'$ PRED POLOVICO XVI. STOLETJA

Ramovšu je l' značilen za goriški Kras (Konzonantizem, 63), prehod $l' > j/i$ (opustitev sredinske zapore) za Benečijo in Rezijo (prav tam, 66); ta prehod mu je »jako običajen in ga bomo tudi v slovenskih narečjih zasledili« (prav tam, 61). — Logar je v zvezi s kraškim narečjem napisal: »Čim bolj gremo na zahod v smeri proti Mirnu in Gorici, tem bolj se pojavljajo prvine, ki niso notranjske, marveč so ali *so bile* (podčrtal P. M.) beneškoslovenske, predvsem pa briške.« (Vsi navedeni primeri so le iz vokalizma.) »Po mojem mnenju je kraško narečje drugotno, nastalo po prekrivanju starejše zahodnoslovenske (beneško-briške) narečne osnove z notranjskimi narečnimi prvini. Zdi se, da so se ljudje z že izoblikovanim notranjskim narečjem širili na zahod in se naseljevali na ozemlju s prvotno arhaičnejšo beneškoslovensko narečno osnovo ter jo po svoje spreminjali.« (*Slovenska narečja*, Ljubljana, 1975, 104). — Rigler ugotavlja, da je l' zastopan v južnotranjskih govorih južno od črte Ilirska Bistrica — Javorje. (*Južnotranjski govori*, Ljubljana, 1963, §141).

Tržaško poznosrednjeveško in zgodnjenovoveško arhivsko gradivo nam dovoljuje ugotavljati pojav, ki se sklada z Logarjevim mnenjem o kraškem narečju in beneško-briški vpliv postavlja celo vzhodno od današnje meje med kraškim in južnotranjskim narečjem. To je prehod $l' > j$, ki je razviden v desetih imenih, krajevnih in osebnih, razporejenih okrog Trsta in v samem mestu, od katerih so le tri izpričana v prostoru kraškega narečja (Sveto, Kobjeglava, Zgonik), medtem ko jih je sedem v prostoru južnotranjskega narečja (Voglje, Vrhovlje, Utovlje, Senadole, Vrhpolje, Trst). V večini primerov se imena pojavljajo v različnih oblikah z j in z l' , le nekaj priimkov — in priimki so vedno bolj konservativni od krajevnih imen — je zastopanih le z arhaičnim j . Dvojne oblike ne izpričujejo toliko dveh različnih hronoloških situacij, saj je pojav mogoče ugotavljati v virih skozi več kot dve stoletji, temveč menim, da prisostvujemo v ožjem prostoru okrog Trsta kolebanju na kraju, kjer izoglosa dosega svojo najbolj vzhodno mejo ob interferenci z drugo izoglosa (ohranitev l').

GRADIVO

1. Cgn. 1307–1310, 1318–1320 *Sivaseia/Siva Sejal/Sivaseja* : *Sivasegl/Sivaselia* (R, Q); 1324 *Sivaseya* (PILLON) : *Xivaxegle* (BM): prvotno vzdevek Živa želja; 2. cgn. *de luba, de lube* (D 1357, C¹ 1360–1368, M 1383, C² 1394–1398, C³ 1402–1406, MARISCH 1374, SSMM 1421) < *Ljuba?*; 3. tpn. 1395 *de Verpoian* (C²) : 1357 *de Verpogan* (D, morda pisna napaka); danes *Vrhpolje* (Sežana); latinski ablativ zvesto prinaša arhaični slov. rodilnik iz zveze (iz) *Vrhpoljan*; 4. tpn. *de Voyam* : *de Voglan/Voglam* (D 1357, C¹ 1361, C² 1397); *de Voian* : *de Voglam/Voglan* (C¹ 1368–1369; C² 1396); danes *Vóglje* (Sežana); spet je kazen arhaični slov. rodilnik; arhaični izglasni $-m < -n$ je tergestinski pojav; 5. tpn. 1401, 1405 *de Otovina[o]*, *de Ottoyán* (C³) : 1362 *de Outolgan* (C¹); verjetno za današnje *Útovlje* (Sežana) prej kot za *Dútovlje* s pisno deglutinacijo domnevnega predloga; tu se kaže arhaični rodilnik; 6. tpn. 1404 *de Sinodoyan* (C³); danes *Senadóle* (Sežana); v tem primeru bi morali izhajati iz **Senodólje*; 7. cgn. 1494 *Czyackh* v Svetem (KOS II, 214), 1525 *Cyach/Ziach* v Komnu (LP); danes *Cijak* na Tržaškem in v Novi Gorici < **celják*; 8. cgn. 1525 *Chrai* : *Chragl* v Zgoniku (LP); danes *Kralj*; 9. tpn. 1525 *de Vercoian, de Vercoia* : *de Vercuglian, Vercoglian* (LP); danes *Vrhóvlje* (Sežana); arhaični slov. rodilnik (iz) *Vrhóvljan* tu še živi (KLS I, 343); 10. tpn. 1300 *Cobila glauua, Cubila glaua, Cobila glaua* (M. Kos, STL, citirano po SVII, 266 p. g. *Kobla*) : danes *Kóbja Glava* (prav tam: a le od kod ima Bezljaj to neobstoječo obliko?), *Kobjeglava* (KLS I, 316). Navajam

Bezljaja: »Verjetno iz **Kobyła* . . . ; ni mi pa jasno, kako je moglo priti do akcentskega premika v tipu *kobyła* na tako širokem teritoriju. Mogoče je tudi, da je pri nekaterih teh imen treba suponorirati drugo osnovo.«

Iz prvotnega **Kobyłja gláva* je najprej treba suponorirati preskok naglasa > **Kóbilja gláva*, nato moderno vokalno redukcijo med drugo polovico XIV. in koncem XV. stol. > **Kóblja gláva*, verjetno že pred tem *l' > j* in za palatalnim glasom *a > e > Kobjegláva*.

Prilagam dve sliki: prva ponazarja prostorsko porazdelitev imen z *j*. *Dutovlje* sem tu dodal zaradi negotovosti, ali se imenska oblika *Ottoyan* nanaša, kar je verjetno, na Utovlje ali, kar ni izključeno, na Dutovlje. *Sežano* sem dodal zgolj za lažjo orientacijo.

Druga karta ponazarja — s črnimi krogi — kraje iz prve karte, z belimi krogi pa današnje kraje na meji med kraškim in južnotranjskim narečjem, ki jih omenjata Logar in Rigler. Črta ponazarja — po skupih podatkih v Logarjevih in Riglerjevih delih — današnjo mejo med tema dvema narečjema. (Logar, *Dialektološke študije, VII, Pripombe k obsegu in karakteristiki kraščine in notranjščine v Ramovševih dialektih*, SR VIII, str. 50–54.) Krajevna imena na karti pišem po KLS I, Logar jih piše včasih drugače.

Pavle Merku
Trst

KRATICE

BM	Licia Persi Cocevar, Iacobus Gremon. Quaternus de defensionibus (1354), in I registri dei notai triestini dei Malefici Facina da Canciano e Iacobus Gremon (1352 e 1354), v Archeografo Triestino XCI (1982), 47–141 in 143–218.
C ¹ , C ² , C ³	Receptus cere I (1357–1377), II (1389–1399), III (1400–1406), Stolni arhiv sv. Justa v Trstu.
D	Quaternus tam decimarum quam quartesiorum 1357, Stolni arhiv sv. Justa v Trstu.
KLS	Krajevni leksikon Slovenije I, Ljubljana, 1968.
KOS	Milko Kos, Urbarji slovenskega Primorja II, Ljubljana, 1954.
LP	Libro di perticationi delle Ville di San Pelagio, Sgonich, S. Croce, Duino, Prosecho, e Contovello scritto da Giusto Ravizza Not.ro l'anno 1525, Diplomatski arhiv v Trstu, sign. β A 19.
M	Redditus et proventus Canonorum et Capituli Ecclesiae Tergestinae de 1377 et sparsim de pluribus annis sub eodem millesimo (1338–1383), Stolni arhiv sv. Justa v Trstu.
PILLON	Lucia Pillon, La fondazione della 'cella' di Trieste dalle origini alla metà del Quattrocento, diplomatska naloga iz srednjeveške zgodovine, Tržaška univerza, akademsko leto 1977–1978.
Q	Quaternus decimarum Ven. Capituli S. Iusti Mart. de Tergesto de Anno 1317 (1315–1320), Stolni arhiv Sv. Justa v Trstu.
R	Redditus et proventus beneficiorum Canonialium Ven. Capituli Tergestini de Anno 1310 (1307–1310), Stolni arhiv sv. Justa v Trstu.
SSMM	Arhiv benediktinskega samostana sv. Mučenikov v Trstu, Državni arhiv v Trstu, sign. C. R. S. Intendenza Commerciale per il Litorale in Trieste 1748–1776.

